

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

Заключний описовий звіт Проект «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність»

Розділ 1. Загальна інформація

Грантова угода	FY21-L2D-ED-FAA-BA
Громадська організація (назва субгрантера)	ГО «Наша гідність»
Юридична адреса ГО	84552, Україна, Донецька область, Бахмутський район, С.Яковлівка, вул. Садова, буд.18, кв.1
Голова ГО	Петросян Аркадій Артурович
Заклад вищої освіти (повна назва та адреса)	Горлівський інститут іноземних мов державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» 84511, Україна, м.Бахмут, Донецька область, вул. Василя Першина, буд.24
Назва грантової програми	«Mist» - Стоп інструменталізації історії»
Місто	Бахмут
Донор/Фінансування	IREX за підтримки The Foreign and Commonwealth Office of Great Britain (FCO) / Міністерство закордонних справ і у справах Співдружності націй Великої Британії(FCO) в рамках проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність-національне розгортання».
Період впровадження гранту	26 жовтня 2020 року – 22 лютого 2021 року
Сума гранту	\$ 3 596.28
Керівник грантової програми (аплікант Заявки на грант)	Шкурпат Марина Юріївна +38 050 471 68 86 marysh911@gmail.com

Розділ 2. Грантова активність та статистика

Огляд кількісних результатів та активностей, фотофакти напрацювань та івентів

2.1. Статистика публічних заходів. Сюди відносяться усі публічні онлайн активності із залученням учасників (цільової аудиторії), як то: вебінари, тренінги, ток-шоу, майстер-класи, презентації, конференції, конкурси, опитування тощо.

Кількість публічних заходів	9
Кількість учасників публічних заходів	326

2.2. Перелік публічних заходів. Сюди відносяться усі публічні онлайн активності із залученням учасників (цільової аудиторії), як то: вебінари, тренінги, ток-шоу, майстер-класи, презентації, конференції, конкурси, опитування тощо. Надайте, будь ласка, повний перелік заходів в хронологічному порядку разом із датою проведення. Зразок:

12.12.2020 – Вебінар для учнів 9-х класів «Як не потрапити на гачок»

05.01.2021 – Ток-шоу «Як викрити фейки»

03.12.2020 , 04.12.2020, 05.12.2020 – відео зустрічі з експертом програми професоркою Стяжкіною О.В. «Методологічні та методичні основи аналізу історичного джерела»;
29.12.2020 – вебінар з вчителями та викладачами «Історія як об'єкт гібридної загрози»;
28.01.2021 – квест «Вітрила історії» - Як ти знаєш історію свого краю?»;
29.01.2021 – тренінг для учнів 11-х класів «Історія як об'єкт гібридної загрози»;
05.02.2021 – круглий стіл з викладачами та здобувачами вищої освіти Сумського державного педагогічного університету ім. А.Макаренка «Стоп інструменталізації історії»;
09.02.2021 - круглий стіл з викладачами та здобувачами вищої освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету ім. В.Винниченка «Стоп інструменталізації історії»;
13.02.2021 – переключка учасників програми «Історія – міст в майбутнє».

2.3. Перелік непублічних заходів. Надайте, будь ласка, повний перелік, відповідно до Робочого плану та Угоди. Сюди відносяться усі організаційні активності, які Ви проводите для втілення проекту в цілому, без безпосереднього залучення учасників та Вашої ЦА. Зразок:

1. Розробка банера спільно з дизайнером

2. Написання сценарію для відеоролика

1. Розробка критеріїв аналізу історичного джерела – програм курсу «История Отечества» для шкіл тимчасово непідконтрольної території України;
2. Підготовка аналітичних записок з вказаних програм;
3. Рецензування підготовлених аналітичних записок;
4. Розробка сценаріїв всіх публічних заходів;
5. Розробка макету текстильного виробу з лого учасників проекту;
6. Розробка банера спільно з дизайнером;
7. Розробка макету блокнота та ручки;
8. Розробка сценарію фінального відеоролику.
9. Підготовка фінального відеоролику.

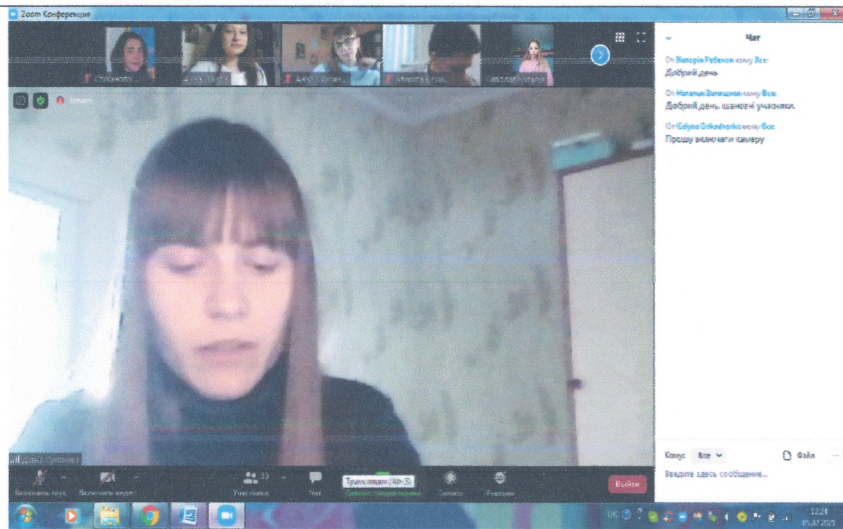

2.4. Світлини розроблених матеріалів та/або брендваної продукції (банери, блокноти, футболки, плакати, книги, посібники, ігри тощо)

2.5. Світлинні та/або скрін-шоти із проведених активностей (8-10 найбільш репрезентативних)

1. АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА

(7 клас програми «Історія Отечества»)

Вивчення шкільної програми з історії має функціонувати як тимчасово невідомий предмет. Учитель повинен бути готовим до того, що історія як шкільний предмет є нагальним фактором формування світогляду учнів з історичних знань і цінностей. Тому наиважливішим завданням програми є не тільки передавати знання, а й сформувати у дітей уявлення про історію як науку, яка вивчає минуле людства, а також її вплив на сучасність. Вирішення цього завдання є основним завданням програми з історії «Історія Отечества».

Після вивчення програми з історії учні повинні знати, що автори, які склали дану програму, прагнуть її викладати на основі сучасних знань про історію Росії. Звертає на себе увагу певна диспропорція у використанні матеріалу з історії

Донецького краю та історії Росії на користь другої. Якщо програмні завдання «Історія Отечества» логічно очікувати, що вони будуть пов'язані з історією території «Донецького краю», а не історією Росії.

У авторів програми, з одного боку, прослідковується прагнення надати особливе значення території Донецького краю, яка позначена на карті як окупована територія як «Донецька територія республіки»; наприклад, про це свідчать цитати з теми 6, ст.34 (7 кл.): «Северский Донец – граница двух миров», тема 1, с. 16 (5 клас): «История Донбасса – составная часть мировой истории». Виділяючись краєведами Донецького краю, але, з іншого боку, автори піднімають справжню історію Донецького краю на історію Росії з використанням історії Донецького регіону. Протягом, у кожному наступному темі 7 класу це все більше помітно. Тобто, можна сказати, що так звані «ядро» в контексті шкільної програми з історії не надається як суб'єкт історії, а скоріше як об'єкт, як периферія російського імперського імперію.

Вивчення історії Донецького краю у історії Росії виглядає дещо штучно, часто схоже на паралельне пролисування своєї історії по суспільству з ширшою історією; нерідко це здійснюється з використанням часточки «ядро» - території і не в складі Росії, і не окремо. Наприклад: 7 клас, тема 1 (стор. 27): «Тема 1. Русь і Донецький регіон в IV–VIII вв.»; стор. 29, тема 3: «Тема 3. Древнерусское государство в период расцвета. Донецкий край в X–XII вв.»

Якщо брати перші теми програми 7 класу, то «Донецький регіон» як держава спочатку виразився проступає в тексті, але з кожного наступного темою «Донецький край» відходить на другий план. Тобто, ми чітко бачимо, що основна увага приділяється російській історії, яка до території Донецького краю у давні часи не має прямого відношення.

Так, наприклад, учень, згідно теми 4, ст. 31: «называет... главные черты Новгородской республики». Положення теми 5, ст. 32-33, також свідчать про увагу до історії Росії: «Князь Александр Ярославич. Невская битва и Ледовое побоище»; «Земли Донецкого региона в составе Золотой Орды»; «Противостояние Твери и Москвы. Усиление Московского княжества при

3. АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА

«Історія Отечества» 10-11 класів

Програми розміщено у відкритому доступі на сайті Донецького республіканського інституту дошкільної педагогічної освіти. Структура програм традиційна – послідовність тематик, перелік результатів засвоєння предмету «Історія Отечества», зміст предмету «Історія Отечества», зміст самої програми, форми контролю за якістю оцінювання, навчально-методичне забезпечення. Матеріал розподілено за класами, за темами в хронологічній послідовності. Дана програма зміст кожної окремої теми та перелік необхідних навчальних досягнень на завершення вивчення теми. Програма надано в четверте з доповненнями та змінами.

Укладчі програм представляють середню школу, а також заклади методичного спрямування і керівні освітні органи, так колектив укладчів програм 5-9 класів складається з 11 осіб, з яких 6 осіб є вчителями – представниками Донецького республіканського інституту дошкільної педагогічної освіти. Колектив укладчів програм 10-11 класів складається з трьох осіб, дві з яких вчителі та представники Донецького республіканського інституту дошкільної педагогічної освіти. Науково-методичну редакцію обох програм здійснив ректор та проктор Донецького республіканського інституту дошкільної педагогічної освіти. Рецензували програми представники вищої школи (заклади вищої освіти, завідувач кафедри Донецького університету) та середньої школи (вчитель – методист). Програми підготовлено на основі «Державного освітнього стандарту основної загальної освіти Донецької Народної Республіки» та введено в дію наказом міністерства освіти і науки 7.2.2019.

Проаналізувавши документ під назвою «ПРИМЕРНАЯ ОСНОВНАЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ПРОГРАММА по учебному предмету «ИСТОРИЯ ОТЕЧЕСТВА. 10-11 классы», яка з'явилася у 2019 р., була створена Морозовим П.Л.; Пестрецовим В.В.; Бездаровим В.П., у м. Донецьку.

Якщо перевірити повсякчасну записку документа на системі антиплагіат, стає зрозумілим, що програма є копіюванням з різних робіт. В нашому випадку унікальність програми склала 13,49%, свідчи на яких розміщена оригінальна інформація є освітніми сайтами Республіки Татарстану і інших шкіл Росії, та програми МОН України.

Проаналізувавши програму тем для вивчення історії також не можна назвати її цілком логічною та послідовною. По-перше, наявність у тексті тавтологічних і граматичних помилок. Авторів програм, їх рецензентів та редакторів не помітили такої помилки при верстці української програми,

2. АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА

Нова історія (8, 9 клас програми «Історія Отечества»)

Джерело:

Примерная основная образовательная программа по учебному предмету «История Отечества. 5-9 кл.» / сост. Морозов П.Л., Сиверская Е.В., Пестрецов В.В., Козыма Г.Л., Тур Д.И., Мотыла Н.А., Басалун П.А., Сидячих Н.С., Виновет Т.В., Ченга Г.Г., Хатада О.В. – 4-е изд. перераб., доп. – ГОУ ДПО «ДонРЦДиО». Донецк: Истлен, 2019. – 84 с.

Мною метою було проаналізувати нову історію за програмою 2019 року «Історія Отечества» та званої «ДІР», що охоплює матеріал 8 і 9 класів.

Вже на початку програми в повсякчасній записці ми зустрічаємо певні протиріччя: спочатку автори програми нас нагадують, що історичний внесок даного навчального предмета «в освіту і розвиток особистості є історією як принцип пізнання і мислення, що переважає усвідомлення приналежності суспільних явищ до того чи іншого часу», а згодом в програмі чітко наголошено, що «знання про історичний досвід людства та історичний шлях російського народу і народу Донбасу важливі і для розуміння сучасних суспільних процесів» (стр. 6, 9 кл.).

Завданням даного курсу з історії, згідно програми, визначає загальні базові принципи історичної освіти, а саме – «розуміння російської історії як частини світового історичного процесу, розуміння особливостей її розвитку, місця і ролі в світовій історії і в сучасному світі». Також чітко, виключний потенціал історичної освіти в розумінні авторів програми полягає в формуванні громадянської ієдентичності та патріотизму на основі саме російської ієдентичності.

Автори програми зауважують, що: «курс побудований за проблемно-тематичним принципом і має на меті показати важливість і цивілізаційну значущість даного періоду російської історії як для становлення Росії, так і для формування основних геополітичних чинників в історії Донецького регіону».

У викладі програми часто зустрічаються не підкріплені фактами судження, про це ясно свідчать уривок з програми: «... історія Донбасса – рассматривается в контексте развития Европы (Евразии) и отражает развитие региона во всей сложности его динамичности процесса в рамках восточнославянской цивилизации и доминировавшего воздействия с XVI в. российской государственности; ... раскрывает системные особенности исторического процесса в Донбассе, начиная с эпохи формирования восточнославянского этнокультурного пространства в до настоящее время».

Дані в програмі ми бачимо приклад контрпропаганди: «изучение истории Донбасса, начиная с XVII-XVIII вв. до настоящего времени, является особо актуальным и востребованным. С XIX в. история Донбасса

Розділ 3. Методологічні рішення та інструменти

Досвід та нові ефективні шляхи впровадження інфомедійної грамотності у форматі онлайн на прикладі Вашої грантової програми, ваховуючи поставлені цілі та Вашу аудиторію

3.1. Які нові інструменти із впровадження інфомедійної грамотності вдалося створити та апробувати на практиці в рамках грантової програми. Зазначте інструменти, ЦА, концепцію, досвід використання.

Вперше ми спробували проаналізувати програми курсу «История Отечества» для шкіл тимчасово непідконтрольної території України, які розміщено у вільному доступі, як історичне джерело. Концепція нашого інфомедійного інструменту полягала в розробці критеріїв аналізу програм, здійсненні цього аналізу та ознайомленню з результатами аналізу освітянської та учнівсько-студентської аудиторії;

Реакція цільової аудиторії – студентів історичних спеціальностей – була однозначною, що вказані програми є інструментом гібридної загрози та інформаційної війни проти нашої країни;

Обговорення програм мало свої результати в усвідомленні можливості і необхідності включення молоді з окупованих територій в освітній простір України на засадах толерантності, а також сприйняття цієї молоді як реального містка до реінтеграції тимчасово непідконтрольних територій Донецької та Луганської областей.

Розділ 4. Вплив та сталість

Зміни, які відбулись у Вашій цільовій аудиторії з питань інфомедійної грамотності завдяки грантовій програмі; розвиток та поширення напрацювань та досвіду

4.1. Які якісні результати було отримано завдяки втіленню Вашої грантової програми? Яким чином методологія досягнення цих результатів може бути використана іншими освітянами, громадськими активістами, журналістами та поширена на інші ЦА?

Відповідно до нашої мети - формування та вдосконалення навичок критичного мислення - нам вдалося розвинути вміння шукати та працювати з першоджерелами, вміння систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи, вміння ефективно шукати інформацію, вміння ставити питання та обґрунтовувати власну думку, вміння розрізняти інструменти маніпуляції. На основі розроблених критеріїв аналізу (дата, місце появи, умови появи документу, його доступність в мережі; характеристика авторства програми, професіональний рівень виконання документу; наявність запозичень; порівняння з програмами попередніх років; визначеність/невизначеність суб'єктно-об'єктних позицій т.зв. днр; дотримання/порушення логіки історичного викладу; пропорційність/непропорційність подання історичного матеріалу; відповідність/невідповідність завдань та конкретних прийомів організації освітнього процесу з даного курсу; дотримання/порушення співвідношення «факт – судження»; лінгвістична характеристика – використання «марксистської» мови, «радянської» мови, «сталінської» мови; наявність/відсутність емоційно забарвлених положень програми тощо) було розглянуто дві програми курсу «История Отечества» для 5-9 класів та 10-11 класів, а також підручники з історичного краєзнавства для 5-9 класів. Створено три аналітичні записки, в яких простежено характер подання історичного матеріалу з найдавніших часів до сьогодення. До кожної аналітичної записки підготовлено презентацію, яку використовували під час круглих столів та інших онлайн заходів.

Додатково до завдань набуто досвід розвитку візуальної грамотності, зокрема вміння аналізувати фото. В цьому нам допомогла виставка світлин «Україна відома і невідома». Була розроблена власна вправа « Як підтвердити \ спростувати наявність релігійної толерантності в Україні?», для

якої було використано світлини культових споруд з виставки.

Отримано значний досвід втілення ідей з використанням онлайн-інструментів, наприклад презентації для кожної аналітичної записки, завдання в googleforms на визначення факту і судження, на визначення емоційно забарвлених положень (завдання змістовно наповнені прикладами з вказаних програм), обговорення в чаті.

4.2. Розкажіть Історію успіху учасників грантової програми. Опишіть реальну історію змін, яка відбулася з одним із учасників через вплив Вашої грантової програми на нього(неї). Історія має бути підтверджена цифрами, фото, лінками, поясненням причинно наслідкового зв'язку тощо.

Викладач Корольов В. здійснював технічну підтримку програми і визначився з темою майбутнього дисертаційного дослідження «Використання онлайн-ресурсів в освітньому процесі підготовки вчителів історії». В грудні 2020 р. інститутом подано заявку до МОН на місце державного замовлення підготовки доктора філософії для вказаного викладача.

4.3. Цитати учасників, які підкреслюють важливість грантової програми, зацікавлення у Ваших методиках та підходах (до 4 цитат, зазначаючи інформацію про автора: місто, прізвище та ім'я).

Стяжкіна Олена. – експерт програми, м.Київ_- «Ви молодці і цей дійсно інноваційний проєкт»;

Мосієць Олена – директор ЗЗСО № 9 м. Мирноград Донецької області – «Учням шкіл Донецької області особливо важливо мати навички ідентифікації проявів пропаганди»

Моцак Світлана. – викладач Сумського державного педагогічного університету ім.А.Макаренка «Багато студентів і, навіть викладачів, не уявляли всю ступінь інформаційної загрози, яка міститься в цих програмах».

4.4. Яким чином буде забезпечена сталість програми? Життєздатність запропонованого проєкту та засоби просування його в подальшому. Як надалі будуть використані напрацювання програми, які вже заходи та активності заплановано.

Нашою командою ми вже запланували участь в проведенні Всеукраїнської конференції з методики викладання історичних дисциплін в Сумському педагогічному університеті в якості співорганізаторів (березень 2021 р.);

Викладачі - учасники проєкту вже включили його матеріали до навчальних курсів «Методика викладання історичних дисциплін в ЗЗСО», «Методика викладання історичних дисциплін в профільній школі», «Методологічні засади історичних досліджень»;

Студенти 1-го курсу, які не були залучені до програми, проявили зацікавленість і взяли участь в публічних заходах проєкту;

Формується робоча група з підготовки візуального посібника «Історія України в історико-культурних пам'ятках української провінції» (робоча назва).

Розділ 5. Ризики та перешкоди

З якими викликами зіткнулись, як вирішували ситуації

5.1. Розкажіть про досвід, який варто врахувати при подальшому втіленні грантових активностей. За схемою: виклик – загроза програмі – рішення.

Найбільш складним виявилось організувати онлайн заходи, які зорієнтовані на реальну активність, зокрема, квест. Команда організувала його онлайн із залученням платформи ZOOM.

Ускладнювалося проведення онлайн заходів відсутністю студії відео- звукозапису, для вирішення

питання в бюджеті було закладено закупівлю обладнання для студії. Обладнання вже монтується. Для нашої програми складністю була обмеженість матеріалів у вільному доступі в інтернеті, основою аналізу стали програми курсу. В подальшій роботі плануємо залучити підручники, зокрема з курсу «Историческое краеведение» для всіх класів, підручники курсу «История Отечества» для студентів ВНЗ т.зв.днр.

Розділ 6. Висвітлення грантової програми в ЗМІ

Press Clipping: публікації, статті, відеосюжети, аудіопередачі тощо

6.1. Лінки на матеріали про грантову програму. Зазначте інформацію у форматі: назва матеріалу та/або заголовок, лінк. Наприклад:

Сайт Горлівського інституту іноземних мов, розділ «Міжнародна технічна допомога» - forlan.org.ua;
Сторінка Горлівського інституту іноземних мов на ФБ — <https://www.facebook.com/novyinaz>
«Відкрити і зберегти провінцію» - Урядовий кур'єр, 06.02.2021 - www.ukurier.gov.ua

Звіт складено:

ГО «Наша гідність»
Петросян Аркадій Артурович

Посада: голова ГО
Печатка / Підпис уповноваженої особи

Керівник грантової програми (апліканти)
Шкуробат Марина Юрївна

Посада: представник грантоотримувача
Підпис уповноваженої особи